

FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE SPECIALISTS IN THE PROCESS OF STUDYING SPECIAL DISCIPLINES

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Glushko Yuliya/Глушко Юлія

Uman Medical College

Уманський медичний коледж

Pashchenko M./Пащенко Майя

ORCID 0000-0002-4011-1800

c.p.s.,as.prof./к.пед.н., доцент,

Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education
and Humanities of Cherkasy Regional Council»

КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради»

Анотація. У статті розглянуто професійну ідентичність професіонала. Дається визначення поняття «професійна ідентичність». Виділено компоненти професійної ідентичності майбутнього фахівця медичної галузі. Визначено особливості формування професійної ідентичності у процесі вивчення спеціальних дисциплін. Запропоновано умови цілеспрямованого педагогічного формування професійної ідентичності майбутніх лікарів у процесі навчання в закладах вищої освіти. Визначено теоретичні основи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців в закладі вищої освіти при вивченні спеціальних дисциплін.

Ключові слова: професійна ідентичність, фахівці медичної галузі.

Вступ.

Реформування освіти України та впровадження нової моделі навчання у вищій школі передбачає зміну підходу до організації освітнього процесу, до змісту фахової підготовки і виховання здобувачів освіти, висувають нові вимоги до професійної підготовки сучасних фахівців. Особливу увагу приділяють формуванню професійної ідентичності, яка є критерієм становлення професіонала.

Інтеграція України у світовий освітній простір спонукає в підготовці фахівців медичної галузі орієнтуватися на міжнародні стандарти системи охорони здоров'я, які стають важливими орієнтирами у змінах і реформах професійної освіти та відповідають положенням, визначеним у законах України про вищу освіту й охорону здоров'я.

Сучасна медична освіта орієнтується на підготовку лікаря, здатного до усвідомленої, відповідальної, сумлінної та ефективної професійної діяльності, що зумовлює її спрямованість на формування професійної компетентності фахівця (О.Касьянова, Б.Сусь, О.Чалий та ін.), вдосконалення підготовки та перепідготовки фахівця протягом усього його професійного життя (І. Ковчина, Я. Кульбашна, І. Сліпухіна, Н. Стучинська, та ін.), а також потребує становлення професійної ідентичності як невід'ємного складника професіоналізму фахівця (Е. Зеєр, Ю. Поварьонков та ін.).

Однак соціологічні, психолого-педагогічні дослідження у сфері охорони здоров'я дають підстави констатувати наявність проблем, пов'язаних із

професійною ідентифікацією фахівців, а саме кризи ідентичності, маргіналізацію, професійне вигорання тощо (О. Єрмолаєва, О. Поліванова та ін.); залишаються недостатньо дослідженими особливості та умови цілеспрямованого педагогічного формування професійної ідентичності майбутніх лікарів у процесі навчання в закладах вищої освіти.

Основний текст.

У дослідженнях О. Єрмолаєвої, А. Маслоу, Л. Мітіної, Ю. Поваренкова, Л. Шнейдер визначені особливості формування та розвитку професійної ідентичності.

Питаннями становлення професійної ідентичності студентів закладів вищої освіти займалися Г.Гарбузова, М. Кліщевська, Д. Леонт'єв, Ю. Поваренков, У. Родигіна, В. Сафін.

Професійна ідентичність у психології розуміється – як динамічна система, яка формується у процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності і впливає на ціннісно-смыслову сферу і удосконалення професійної майстерності майбутнього фахівця.

Н.Антонова [1] визначає професійну ідентичність як особистісну диспозицію, що ґрунтується на суб'єктному відчутті причетності до професійної спільноти.

На думку Л.Шнейдер, професійна ідентичність – психологічна категорія, яка полягає в усвідомленні своєї належності до певної професії та формується у процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності [2].

Вивчаючи психологічні особливості професійної ідентичності студентів У.Родигіна, розрізняє поняття професійна ідентичність студента та професійна ідентичність фахівця. Професійна ідентичність студента визначається як результат цілеспрямованої активності суб'єкта у рамках навчально-професійної діяльності, яка характеризується значущістю для студентів професії як засобу задоволення своїх потреб; єдність уявлень про самого себе, емоційних переживань та усвідомленої активності, які пов'язані з отриманням професії, на основі яких з'являється почуття тотожності з самим собою як майбутнього фахівця [3].

Система уявлень про самого себе у рамках професійної ідентичності студента включає уявлення про себе як про майбутнього фахівця, про свої професійні цілі, про свої можливості з реалізації цих цілей.

На думку Г.Андреєвої [3], професійна ідентичність – це складне утворення, в якому традиційно виділяють три компоненти:

- 1) когнітивний – знання особливостей своєї групи та усвідомлення себе її членом;
- 2) ціннісний – оцінка і ставлення своєї групи;
- 3) емоційний – прийняття своєї групи.

Професійна ідентичність:

- є одним із видів соціальної ідентичності, полягає в ідентифікації людини з професійною спільнотою, з професією як соціальним інститутом;
- є продовженням більш загального особистісного самовизначення

людини, коли професія виступає лише одним із засобів соціалізації та індивідуалізації людини;

- розвивається в умовах визначеної професійної спільноти, з якою людина себе ідентифікує, приймаючи її цінності, норми, правила тощо.

О.Єрмолаєва зазначає, що процес формування професійної ідентичності складний психологічний феномен, який формується в особистості при досягненні високого рівня професійної майстерності на момент закінчення навчання у вищій школі.

Професійна ідентичність:

- ✓ залежить від цінності професії в суспільній свідомості і тієї ролі, яку вона відіграє у суспільстві,;
- ✓ виступає провідним чинником соціального благополуччя особистості студента;
- ✓ дає відчуття стабільності навколишнього світу і впевненості у своїх силах, певний баланс із соціальним середовищем;
- ✓ сприяє виконанню професійних обов'язків і норм;
- ✓ формує професійні цінності і мораль;
- ✓ приносить задоволення про вибір професії;
- ✓ домінуюча місія особистості – самореалізація як професіонала;
- ✓ сприяє успішному продовженню попередньої кар'єри[6].

О.Єрмолаєва сформулювала поняття про загальнолюдський статус професії і ввела критерій відповідності професіонала цьому статусу і тим нормам і вимогам, які він припускає.

У комплексі нормативних вимог до професії центральне місце займають етико-деонтологічні вимоги до професіонала, які офіційно сформульовано і закріплено в етичних професійних кодексах. Стосовно професійної ідентичності важливі відомі, формалізовані етичні норми і неформальні, але які реально існують та висуваються оточенням.

Професійна ідентичність фахівця визначає відповідність педагога-професіонала його поведінці, етико-деонтологічним вимогам професії, соціально-душевному стану.

На підставі теоретичного аналізу визначено *теоретичні основи формування професійної ідентичності* майбутніх фахівців в закладі вищої освіти:

- реалізація студентоцентрованого, особистісного, компетентнісного підходів до організації освітнього процесу в медичній освіті;
- забезпечення реалізації принципів і методів поетапної підготовки сучасних фахівців медичної галузі, орієнтованої на світові стандарти медичної освіти;
- актуалізація усвідомлення студентами власної суб'єктності в опануванні професії та реалізації професійної діяльності як сучасними фахівцями медичної галузі;
- формування науково-природничого та професійного світогляду, комунікативної компетентності, деонтологічної установки, усвідомлення власних навчально-пізнавальних ресурсів опанування професії та

саморозвитку в ній;

- урахування структурного та динамічного аспектів формування професійної ідентичності фахівців медичної галузі[4].

Психолого-педагогічні особливості професійної ідентичності полягають в:

- процесах, що забезпечують її формування, становлення та розвиток та процеси її функціонування;
- психолого-педагогічних чинниках формування та функціонування (професійні комунікація, навчання, рефлексія, практика);
- усвідомленні власного навчально-професійного потенціалу – навчальних стратегій, умінь та навичок, професійних здібностей і морально вольових якостей;
- усвідомленні та формування емоційного професійного стресу;
- усвідомлення ринкових вимог до професіонала, затребуваності професії та власної конкурентоздатності;
- усвідомлення професії як способу особистісної самореалізації;
- усвідомлення можливостей професії;
- становленні науково-природничого світогляду під час опанування науково-природничих дисциплін;
- формування клінічного світогляду та мислення під час опанування клінічних дисциплін;
- формування професійно комунікативної компетентності та позиції під час опанування гуманітарних і клінічних дисциплін;
- формування деонтологічної професійної компетентності та позиції під час опанування гуманітарних і клінічних дисциплін;
- формування усвідомлення обраної фахової спеціалізації під час опанування клінічних дисциплін і виробничої практики[5].

Висновки.

Узагальнюючи результати дослідження можна зробити висновки:

- ✓ професійна ідентичність фахівця є одним з провідних критеріїв становлення професіонала;
- ✓ професійна ідентичність є предметом досліджень гуманітарних наук, міждисциплінарним поняттям;
- ✓ сутність професійної ідентичності визначається ототожненням професіонала із суб'єктом професійної діяльності та взаємодії, відчуттям автентичності професійної позиції; ставленням до професії, професійної спільноти й до себе як до професіонала, професійна Я-концепція.

Професійна ідентичність майбутніх фахівців медичної галузі характеризується спрямуванням на світові стандарти медичної допомоги і постає в образі ідеального фахівця як цільового орієнтира медичної освіти.

Література:

1. Антонова Н.О. Особливості професійної ідентичності студентів психологічного факультету/ Н.О. Антонова//Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Т. XI, Част. 4. К., 2009. С. 16 – 28.

2. Зливков В. Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації/В.Л. Зливков К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. 144 с.

3. Касьянова О. М., Разумна А. Г. Діагностика педагогічної майстерності викладача вищої школи: навч-метод посібник. Харків: ХМАПО, 2018. В 2-х ч.: ч.1 – 38 с., ч. 2 – 40 с.

4. Крамська З.М., Галузінська М.І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи. Умань: Видавець Сочинський М.М., 2021. 238 с.

5. Лукіяничук А.М. Проблема ідентифікації у професійному становленні студентів вищого навчального закладу I – II рівнів акредитації педагогічного профілю / А.М. Лукіяничук. Електронний ресурс: www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/3/statti/2lukiyanchuk/lukiyanchuk.htm.

6. Романишина О. Я. Теоретичні і методичні основи формування професійної ідентичності майбутніх учителів засобами інформаційних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2016. 445 с.

Literature:

1. Antonova N.O. Peculiarities of the professional identity of students of the Faculty of Psychology/ N.O. Antonov//Problems of general and pedagogical psychology: a collection of scientific works of the Institute of Psychology named after H.S. Bone of the APN of Ukraine. T. XI, Chast. 4. K., 2009. pp. 16-28.

2. Zlyvkov V.L. Self-identification in pedagogical communication/V.L. K. Zlyvkov: Ukrainian Center for Political Management, 2005. 144 p.

3. Kasyanova O. M., Razumna A. G. Diagnostics of the pedagogical skill of a teacher of a higher school: teaching-method manual. Kharkiv: KhMAPO, 2018. In 2 parts: part 1 – 38 p., part 2 – 40 p.

4. Kramaska Z.M., Galuzinska M.I. Pedagogical skill of a teacher of a higher school. Uman: M.M. Sochinsky Publisher, 2021. 238 p.

5. Lukiyanchuk A.M. The problem of identification in the professional formation of students of higher educational institution I - II levels of pedagogical profile accreditation / A.M. Lukiyanchuk. Electronic resource: www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/3/statti/2lukiyanchuk/lukiyanchuk.htm.

6. Romanyshina O. Ya. Theoretical and methodical bases of formation of professional identity of future teachers by means of information technologies: diss. ... Dr. Ped. Sciences: 13.00.04. Vinnytsia, 2016. 445 p.

Abstract. *The article examines the professional identity of a professional. The concept of "professional identity" is defined. The components of the professional identity of the future specialist in the medical field are highlighted. The peculiarities of the formation of professional identity in the process of studying special disciplines are determined. The conditions for purposeful pedagogical formation of the professional identity of future doctors in the process of training in institutions of higher education are proposed. The theoretical foundations of the formation of the professional identity of future specialists in a higher education institution when studying special disciplines are determined*

Keywords: *professional identity, medical professionals.*